

Lunds Universitet
CTR
Islamologi

Ht 2007

Handledare: Rickard Lagervall

Moderskap och medborgarskap i Iran

Zinaida Kajevic

1.1	Irans befolkningspolitik och dess effekter på konstruktion av moderskap.....	3
1.2	Syfte och problemformulering.....	4
1.3.1	Teori och metod.....	4
1.3.2	Diskursanalys.....	6
1.4	Material.....	9
1.5	Upplägg.....	13
2	Teori.....	14
2.1	Medborgarskap	14
2.2	Moderskap.....	15
2.3	Makt.....	18
2.4	Disciplin.....	20
2.5	Sammanfattning.....	22
3	Den traditionella bilden av moderskap.....	23
4	Befolkningspolitik.....	28
4.1	Före och efter revolutionen.....	28
4.2	Rapporter	32
5	Irans befolkningspolitik och dess effekter på konstruktion av moderskap?.....	36
5.1	Avslutande diskussion.....	36
5.2	Vidare forskning	39
6	Referensförteckning.....	39

1.1 Irans befolkningspolitik och dess effekter på konstruktion av moderskap

Den iranska staten har blivit känd för att låta religionen styra det politiska livet efter revolutionen 1979. Staten styrs av en traditionellt syn på familjen och kvinnans ställning. Familjen och dess funktion, d v s det som man talar om som den privata sfären, har den islamiska lagen alltid varit speciellt fokuserad på. När man fördjupar sig i den iranska politiken är det intressant att studera hur realpolitiken tampas med dagens utmaningar. Det medför att de uttalade idealen och den verkliga politiken inte alltid stämmer överens. En utmaning har varit just den stora befolkningsökningen som skedde under 1980-talet.

Efter revolutionen 1979 hade Iran en befolkningstakt som var bland de största i hela världen. 1989 införde man en ny befolkningspolitik och lyckades, på kort tid, sänka fertilitetsnivån, d v s det genomsnittliga antal barn en kvinna föder. Men konsekvenserna är fler än sänkt antal barn kvinnor får i genomsnitt. Befolkningspolitiken och dess inriktning visar också vilken slags syn man har på befolkningen, människorna som har dessa barn, hur man vill att dessa barn ska ha det i framtiden, o s v. För kvinnan, modern, innebär det både begränsningar och möjligheter. Befolkningspolitiken berör också frågor som kan uppfattas som känsliga av den religiösa auktoriteten: sexualvanor, familjeplaneringen, undervisningen om reproduktion o s v.

Statens förhållande till invånarna i staten regleras genom medborgarskapet och det som skall framkomma i denna uppsats är vilken/vilka inställning/ar staten visar gentemot kvinnor som är mödrar. Moderskap, som ämne, valdes för att kvinnor som mödrar intressanta är för statens överlevnad: politiskt, kulturellt och biologiskt. Spänningen mellan de signaler som staten skickar ut genom sina främsta företrädare och den politik som faktiskt lanseras är det fält som kommer att studeras genom att titta på synen på moderskap.

1.2 Syfte och problemformulering

Uppsatsen kommer att på den titta på den traditionella bild av moderskap som visats upp av staten, genom konstitutionen och dess främsta representanter samt den befolkningspolitik som lanserades 1989 för att se och hur dessa samverkar och/eller kolliderar med varandra. Genom att titta på befolkningspolitiken och dess upplägg kommer uppsatsen att jämföra den officiella bilden av moderskap med ett faktiskt fall av tillämpad politik. Det är uppsatsens mål att visa på skillnaden mellan statens uttalade ideal och vad den egentligen oppmuntrar till med hänsyn till ett specifikt ämne.

De frågor som uppsatsen skall svara på är följande: *Hur ser den traditionella, religiösa bilden av moderskap? Hur ser befolkningspolicyn ut och vad har den att säga om moderskap? Hur passar dessa bilder ihop med varandra?* Slutligen kommer det också att diskuteras vilken betydelse detta har för statens förhållande till sina kvinnliga medborgare.

1.3.1 Teori och metod

Det teoretiska ramverket utgår ifrån att staten påverkar den allmänna synen på moderskapet genom sina uttalanden och policyn som etablerar vad som är normalt och accepterat och att detta påverkar hur kvinnornas medborgarskap ser ut. Medborgarskap har olika beståndsdelar och olika författare betonar olika bitar. Vanligtvis talar man om medborgarnas rättigheter och ansvar gentemot staten. Denna uppsats koncentreras på medborgarnas ansvar gentemot staten men sett ur statens synvinkel. Alla medborgare har ett ansvar men det är uppsatsens mål att visa att ansvaret ser olika ut för olika grupper. Genom att titta på en specifik grupp kan man bäst illustrera och analysera detta.

Det som står i fokus är de riktlinjer, formella och icke- formella, som staten skapar och omskapar för sina kvinnliga medborgare. I denna uppsats kommer dessa riktlinjer att studeras genom teorin om diskurser. Det finns många definitioner av vad som exakt menas med en diskurs. Några exempel skall presenteras för att visa på de olika

inriktningar som de har. Miller och Fox, till exempel, skriver att: "discourses are conditions of possibility that provide us with the resources for constructing a limited array of social realities, and make other possibilities less available to us"¹. Det är olika möjligheter som är mer eller mindre tillgängliga för individer eller andra aktörer, såsom staten. Det är olika sätt att tänka och agera kring olika delar av vår sociala verklighet, samma verklighet som vi tar för given, självklar och normal. Bergström och Borelius har en mer avgränsad definition. De ser på diskursen som "ett regelsystem som legitimerar vissa kunskaper men inte andra och som pekar ut vilka som har rätt att uttala sig med auktoritet"². Deras definition innebär att den som "har" kunskap är den aktör som mest kan påverka diskursen, d v s regelverket. En något vidare definition av begreppet erbjuds av Neumann som skriver att en diskurs är: "ett system för skapande av utsagor och praktiker som, genom att få fotfäste inom olika institutioner, kan framstå som mer eller mindre normala. Systemet är verklighetskonstruerande för sina bärare och uppvisar en viss ordning i sitt mönster av sociala relationer"³. Neumann framställer systemet som kopplat till institutioner och kontrollerande, d v s det skapar gränser mellan det tillåtna och det otillåtna, och är inriktad på att aktörer skall normaliseras. Trots skillnader i dessa definitioner omfattar de alla det som Michel Foucault definierar som diskurs. Han uppfattar diskursen som "[h]ela den praktik som frambringar en viss typ av yttranden"⁴. Foucault använde diskursanalysen till att synliggöra de normer, kopplade till makt och kunskap, som fanns i samhället och se hur de påverkar allmänhetens uppfattningar.

Foucaults idéer om makten som relationell företeelse som är kopplad till kunskapen ter sig lämpliga för denna studie vid närmare inläsning av hans idéer. Genom att kombinera hans förhållningssätt med medborgarskapsteorin och koppla denna vidare till moderskap finns det möjlighet att uppfatta hur olika sekvenser påverkar varandra.

¹ Miller & Fox, 2004: 42-43

² Bergström & Borelius, 2005:309

³ Neumann, 2003: 17

⁴ citerad från Bergström & Borelius, 2005:309

Foucaults idéer om makt och kunskap, övervakning och disciplinering är lämpliga för studier av större en kontext, såsom moderskap.

Uppsatsen ställer sig också bakom Eickelman och Piscatoris idé om att politik i länder som har muslimsk majoritet eller som betecknar sig som islamiska använder sig många gånger av islamiskt symbolspråk för att föra ut sin politik.⁵ Det innebär att politiker och andra kan försöka få ut sina åsikter genom att referera till historiska händelser, berättelser och symboler som förknippas med religionen. För Eickelman och Piscatori innebär detta inte att själva politiken, det politiska spelet eller politikens mål skiljer sig från länder som inte betecknar sig som muslimska eller islamiska. Symbolspråket är ett sätt att iklä politik, inte att vara den.

Diskursteori kan och används som både teori och metod, d v s diskursanalys. Eftersom diskursanalysen lämpar sig speciellt väl för att studera diskurser kommer denna analysmetodik att användas. Med diskursanalysen försöker man ofta rekonstruera sociala identiteter vilket passar sig väl när man vill titta på hur moderskap ser ut i en viss diskurs. Diskursanalysen som metod, och dess fördelar och nackdelar, diskuteras mer i nästföljande delkapitel.

Uppsatsen är upplagd som en fallstudie eftersom det rör sig om en stats syn på ett visst ämne även om den uppvisar en kort jämförelse mellan en mer traditionell, religiös syn och effekter av viss realpolitik. Användning av ett enda fall och dess koncentration på den teoretiska biten gör också att denna uppsats har en teoritende karaktär.

1.3.2 Diskursanalys

Inom ramen för en kulturell och politisk mall har samhällen kunnat utforma, genom viss samförstånd, olika sätt att tänka på kring frågor som finnes vara av intresse. Hur ska man då kunna komma åt detta bakomliggande mönster, d v s diskursen?

Till skillnad från andra kvalitativa metoder där man utgår ifrån en social verklighet försöker diskursanalysen att ”explore how the socially produced ideas and objects that

5 Eickelman & Piscatori, 1996: 5

populate the world were created in the first place and how they are maintained and held in place over time”⁶. Diskursanalysens utgångspunkt är att vår sociala verklighet är under konstruktion hela tiden. Den koncentrerar sig på de olika sätt människor betraktar, agerar och konstruerar sin sociala verklighet. Diskurser är aldrig klara eller färdiga, de förändras ständigt med hjälp av nya impulser och idéer.

Diskursanalysen utvecklades inom humanismen långt innan den kom till de samhällsvetenskapliga disciplinerna och det är inom humanismen som den kom att koncentrera sig på språket och texter. Phillips and Hardy beskriver diskursanalys som ”interrelated set of texts”⁷ som är inbäddade i sociala strukturer och delade inom och mellan olika grupper. Detta innebär att man inte kan läsa endast en text utan en hel uppsättning för att kunna komma åt förhållanden mellan texter, förändringar i teman och former och de sociala förhållandena bakom dessa texter. Men det är inte endast texter som diskursanalysen kan använda som material. Diskurs kan även utläsas från ”assumptions, logics, and modes of articulation associated with particular uses of language”⁸. Då ligger fokuset på de underliggande idéerna bakom olika antaganden som man försöker studera. Börjesson ställer sig bakom samma definition men menar att man får också titta på vem som får säga vad och på vilket sätt⁹. Berättelsens former är beroende av diskursens utseende men de ger också vissa individer större möjlighet att uttala sig och handla. Det innebär naturligtvis att andra individer har mindre möjligheter att synas eller att sätta upp frågor på agenda.

Denna utveckling av diskursanalysen, från texter till kontext, leder till studier av ”generella och abstrakta framställningar av inkorporerade och materiella handlingsmönster vilka är organiserade kring de handlande subjektens gemensamma, implicita förståelser”¹⁰. För uppsatsen är denna definition en tydlig utgångspunkt. Den

6 Phillips & Hardy, 2002: 6

7 Phillips & Hardy, 2002: 3

8 Miller & Fox, 2004: 42

9 Börjesson, 2003:21

10 Neumann, 2003:89

utgår ifrån texten men är inriktad på att hitta de bakomliggande orsaker och resultat av olika mönster. Texten spelar fortfarande en roll men det är dess ursprung, mål, budskap och den kontext som den finns i som är mer intressant. Ett exempel på detta är Foucaults studie av sexualitetens historia. Han kunde konstatera att utvecklingen gick från förbud av vissa ord och osynliggörandet till att förbjuda vissa aspekter av sexualiteten¹¹. Genom att följa hur ett visst begrepp ändras, hur det används, vad som åsyftas och hur människor påverkas i sista hand, har Foucault kunnat se hur staten formade och kontrollerade individernas sexualitet. Foucaults studie var omfattande och trots att denna uppsats inte har samma ambition är den sista delen av hans studie, om statens sätt att forma människor till att själva utöva censur, en inspirationkälla.

Efter att ha bestämt vilken definition av diskursanalysen som används i uppsatsen är det också av intresse att ”specificera diskursens materialitet”¹². Detta innebär att klargöra vilken utgångspunkt man tar i diskursen. Eftersom den officiella synen på moderskap skall tas upp, kommer jag i första hand att titta på alla teman som riktar sig in på det. Vidare kommer de teman som tas upp i rapporterna om befolkningspolitik att grupperas för att man skall se vilka gemensamma punkter som finns. Den teoretiska grunden skall sen tillämpas för att se hur de olika teman motsvarar varandra.

Diskursanalys som metod har vissa nackdelar. En kritik är att diskursteorier vanligtvis tittar på problematiken från toppen ner. Gräsrötternas maktpositioner och sätt att förhålla sig till makten brukar uppmärksammas. Diskursanalysen erbjuder inte heller en större förklaring till den sociala verkligheten som folk lever i utan är nedslag i viss tid och plats och den sociala verklighet som dessa genererar.¹³

Vidare finns det frågetecken med objektiviteten vid användning av diskursanalysen. Enligt Holme och Solvang är den kvalitativa metoden, dit diskursanalysen tillhör, ett sätt att se på problem inifrån. Man försöker se problemet genom objektets ögon samtidigt

11 Foucault, 1978: 25

12 Neumann, 2003: 93

13 Miller & Fox, 2004:36-37

som målet är att beskriva det utifrån¹⁴. Inom diskursanalysen är det speciellt svårt att få ett utifrån perspektiv. Genom att välja ut vilka texter och information som skall behandlas av uppsatsen har man redan påverkat hur diskursen kan se ut. Tyvärr ställs varje diskursstudie inför samma problematik och några helt säkra sätt att komma förbi detta finns inte. Med en bra genomgång av metoden kan man dock tydligare uppfatta hur metoden tillämpas liksom vilka resultat som erhålls.

Neumann sätter också vikt vid den kulturella kompetensen som han tycker är ”en nödvändig förutsättning för att kunna utföra en god diskursanalys”¹⁵. Kulturell kompetens är en svaghet i uppsatsen men för Neumann innebär inte denna att en forskare endast kan studera sin egen samtid och sin egen plats utan att man måste vara öppen för det som framträder framför en i materialet. Det innebär också att materialet får styra vad som tas upp i diskursen och inte forskarens ursprungliga frågeställning.

1.4 Material

Forskaren spelar en viktig roll inom diskursanalysen eftersom valet av studien liksom urvalet av materialet sker efter forskarens förförståelse. Nedan presenteras materialet utförligt för att visa vad som har varit intressant med den utvalda litteraturen.

För att få fram den offentliga synen på moderskap har jag använt mig av den iranska konstitutionen, *The Constitution of the Islamic Republic of Iran*. Konstitutionen antogs 1979 och ändrades 1989 efter ayatollah Ruhollah Khomeinis död för att förtydliga maktfördelningen. Ayatollah Ruhollah Khomeinis åsikter om kvinnornas situation finns väldokumenterade. Hans inställning är viktigt eftersom han valdes till den högste religiöse och politiske ledaren efter revolutionen och som har format Iran under nästan ett decennium. Hans tal finns samlade i boken: *The Position of Women from the Viewpoint of Imam Khomeini* som har getts ut av en statlig institution som har till uppgift att sprida hans tal och verk. Ali Khamenei, dagens religiösa ledare och den som efterträdde

¹⁴ Holmes & Solvang, 1986: 100

¹⁵ Neumann, 2003:47

Khomeini, har en offentlig hemsida där han presenterar sina åsikter. Även en artikel av Storayatollah Muhamad Shirazi har använts som komplement till den officiella bilden liksom en artikel av Mehryar, Roudi m fl.

Iranska statliga dokument på engelska om befolkningspolitik är ett fåtal. Detta har inneburit att primärmaterialet har samlats in främst med tanke på deras tillgänglighet men inte utan övervägande. Således har olika sorters källor använts men alla är utgivna av den iranska staten och företräder en syn som de står bakom. Dessa är officiella dokument som presenterats för det internationella samfundet och avspeglar statens politik. Dwyer påpekar att stater visar upp sig "'outward" to display, define and accomodate themselves toward multiple audiences"¹⁶. Hon menar att det är i motsats till andra som man bäst definierar sig själv. Materialet är då inriktad på en internationell publik och kan vara skriven med avsikt att försköna resultaten. Det är dock min åsikt att materialet speglar de resonemang och uppfattningar som fanns som grund till att politiken kom till, och att de åtgärder de resulterade i. Det är diskursanalysen uppgift att just utröna de bakomliggande idéerna.

Primärmaterialet om befolkningspolitiken utgörs av tre rapporter som den iranska staten har skickat in till Förenta Nationerna. Dessa är:

National Report on Women's Status in the Islamic Republic of Iran 2005, (NRW)

The First Millennium Development Goals Report 2004, (MDGr)

ICPD at 10. Country Report of the Islamic Republic of Iran 2005, (ICPD at 10)

Den första rapporten handlar om insatser som staten har infört med kvinnor som målgrupp. Rapporten har tolv kapitel och tar upp olika ämnen, bland annat: Women and Poverty, Women and Health, Human Rights of Women o s v. Befolkningspolitiken behandlas underavsnitet om Women and Health.

MDGr är en rapport om hur långt olika länder har nått med Millenniemålen som blev antagna av FN år 2000. Den tar upp åtta olika frågor, samma antal som det finns mål, och avger hur lång man har kommit inom dessa. Befolkningsfrågor, moderskap och kvinnornas rättigheter finns som mål nummer fem. ICPD at 10 är en rapport som helt

¹⁶ Dwyer, 2000: 29

koncentrerar sig på befolkningspolitiken och dess framgångar. ICPD står för International Conference on Population and Development som hölls i Kairo 1994 och rapporten följer upp vad som har skett sen dess inom detta område.. Rapporten har utgetts av Center for Women's Participation, som är en statlig iransk organisation.

Dokumentet har erhållits genom Befolkningsfondens nordiska kontor i Köpenhamn, UNFPA Nordic Office. De kan även beställas och/eller laddas ner från Förenta Nationernas dokumentbas.

Sekundärmaterial om ämnet finns det en hel del av. Främst handlar det om litteratur som behandlar den iranska politiken och religionen. Vidare finns det också en del skrivet om kvinnornas ställning samt befolkningspolitiken eftersom denna har uppvisats som ett praktexempel på välgenomförda policy. Tyvärr har det visat sig att många grundar sig på samma författare och samma undersökningar. Materialet om moderskap i Iran är det mycket sämre med men ämnet uppkommer i avsnitt som handlar om kvinnor, kvinnors ställning och sociala rättigheter i olika verk.

Homa Omids bok, *Islam and the Post- Revolutionary State in Iran* (1994), tar upp olika ämnen och beskriver hur revolutionen har påverkat statens utveckling. Två andra författare, Homa Hoodfar som har skrivit "Devices and Desires: Population policy and Gender Roles in The Islamic Republic, och Eliz Sansarian, "The Politics of Gender and Development in Islamic Republic of Iran", ger också en bakgrund till den tidigaste utvecklingen efter revolutionen.

Vidare har jag även tittat på en rapport utgiven av FN: *United Nations Common Country Assessment for the Islamic Republic of Iran (CCA)* från 2003, som har gett intressant och relevant information. De tar inte upp moderskap som en separat fråga men den dyker upp som en del av andra ämnen.

För den metodiska förankringen har jag förlitat mig särskilt på två böcker. Den första är av Iver Neumann som har skrivit *Mening, Materialitet, Makt. En introduktion till diskursanalys* (2003). Hans bok gav en allmän introduktion till diskursanalys och hur denna har utvecklats inom samhällsvetenskapen. Det andra intressanta verket är av Göran

Bergström och Kristina Borelius, *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. De har skrivit ett delkapitel om Foucaults diskursteori och hur denna kan stå som grund för en analys. Den gav en del intressanta ledtrådar att följa upp.

Den teoretiskt viktigaste författaren är Michel Foucault. Hans teori om makt och hur denna leder till disciplinering är skälet till att han valdes framför andra diskursteoretiker. Både hans syn på makten och diskurs är bredare än hos andra diskursteoretiker. Ett annat skäl är också att han inte koncentrerar sig endast på texten eller utgår ifrån de lingvistiska formerna, vilket många andra diskursteoretiker gör. Uppsatsen använder sig mest av två av hans verk, *The Will to Knowledge; The History of Sexuality:1* och *Övervakning och Straff*. Vidare har även *Vansinnets historia under den klassiska epoken* varit av intresse men den har inte visat sig vara direkt användbar. Allt sedan 1960- talet har hans idéer om makt och kunskap varit tongivande inom flera ämnesområden.

Jana Sawicki har skrivit *Disciplining Foucault; Feminism, Power and the Body*, där hon försöker kartlägga Foucaults ståndpunkt om kvinnornas position i samhället. Detta ämne har Foucault inte tagit upp själv på men Sawicki har försökt etablera en syn genom att titta på hans övriga principer. Hennes verk har kompletterat väl Foucaults idéer och gjort honom lite mer förståelig.

För anknytningen till medborgarskap har jag använt mig av Ruth Lister som tar upp kvinnornas förhållande till staten i sin bok *Citizenship: Feminist Perspectives*. Hennes utgångspunkt är att kvinnornas medborgarskap ser annorlunda ut än männens. Nira Yuval- Davis bok "*Gender and Nation*" behandlar också kvinnornas förhållande till nationen.

Visst material har också skaffats från internet. Det handlar om Khameneis officiella hemsida samt vissa artiklar. De artiklar som har varit publicerade i pappersform och sen blivit utlagda på nätet genom ELIN, den elektroniska biblioteket vid Lunds Universitet, har skrivits in med sin ursprungliga publicering d v s med tidskriftens namn, årtal, volym och nummer. Andra artiklar, som kommer från olika organisationers hemsidor, är

markerade som elektronisk resurs. Vissa av artiklarna saknar sidhänvisningar vilket har medfört att endast årtal har kunnat sättas ut i noterna.

1.5 Upplägg

Uppsatsen är uppbyggd på följande sätt: Kapitel två är sätter upp en teori som svetsar samman kvinnornas medborgarskap med moderskap och går sedan vidare till att utforska Michel Foucaults idéer om makt och disciplin.

Kapitel tre börjar med att visa den bild av moderskap som har varit dominerande i den officiella Iran och som har förmedlats av staten. Kapitel fyra börjar med en introduktion till hur befolkningspolitiken har utvecklats i Iran. Det ger en kort inblick i hur det var före revolutionen 1979 men fokuset ligger på utvecklingen efter denna tidsperiod. Därefter presenteras rapporterna och de resultat som framgår av deras läsning. Innehållet i de statliga rapporterna har sammanställts ämnesvis för att visa på de mest framträdande teman.

I kapitel fem presenteras slutsatserna.

Sist, som kapitel sex, kommer referensförteckningen.

2 Teori

2.1 Medborgarskap

Staten, i dess moderna form, reglerar sitt förhållande till medborgarna och deras förhållningssätt till staten. Hur själva förhållandet ser ut är olika och olika teorier bevisar att det inte kan finnas endast ett sätt för staten att förhålla sig till sina medborgare. I grund och botten kan man säga att medborgarskap handlar om den formella relationen mellan stat och individ liksom mellan olika grupper och staten. Trots ett ömsesidigt förhållande har staten monopol att bestämma vem som får medborgarskap, vilka rättigheter och ansvar detta innebär och vilka förmåner medborgare har.

Denna uppsats har som utgångspunkt att kvinnornas medborgarskap skiljer sig från männens. Det finns dock olika åsikter om vad som har föranlett dessa skillnader. Enligt Kathleen B. Jones kommer kvinnorna inte att kunna nå sina medborgerliga rättigheter även om alla formella och informella regler ändrades för att "discourse of citizenship is itself gendered"¹⁷ Att vara en medborgare innebär, enligt hennes sätt att se på saker och ting, att en person lämnar sin individualitet för att bli en offentlig aktör vilken är formad efter en specifik mall. Denna är inte gjord efter kvinnor.

Även Ruth Lister utgår ifrån att män och kvinnor i praktiken har olika medborgarskap. Hon menar att medborgarskapsteorierna antingen ignorerar kvinnorna eller får dem att passa in i den "falskt" genus- neutrala formen¹⁸. Listers argument är att kvinnornas har blivit diskriminerade eftersom man har haft som utgångspunkt att män och kvinnor har olika kvalitéer och kapacitet. Hon anammar linjen att män och kvinnor har historiskt sätt förknippats med olika sfärer; offentligt- privat, kultur- natur, och att denna uppdelning har stannat kvar trots att man inte längre talar om den. Den privata sfären där den naturliga, d v s kroppsliga funktionen och behoven finns, förknippas med kvinnor. Det är inte endast sexualiteten som gömmer sig inom den privata sfären utan

¹⁷ Jones, 1998: 221

¹⁸ Lister, 1997:71

även reproduktionen¹⁹. Den normativa bilden är att staten inte skall lägga sig i den privata sfären och man ignorerar de tecken som visar att även den politik som är inriktad på den offentliga sfären påverkar människor i den privata. Direkt eller indirekt styr staten även över den privata sfären. Även Yuval-Davis håller med om att kvinnorna inte har samma medborgarskapsrättigheter. Hon anser att det inte finns någon "social sphere which is protected from state interventions"²⁰. Indelningen i privat och offentligt är alltså inbillad och tjänar bäst som en tankekonstruktion.

Ett annat skäl till att medborgarskapet ser annorlunda ut är att den nationalistiska konstruktionen ser sexualitet och genus som "essential, non-negotiable attributes of national identity"²¹. Staten behöver reproduceras och försöker säkerställa sin överlevnad genom att skapa möjligheter för medborgare att göra detta vilket leder till att både sexualitet och genus är inriktade på den heterosexuella normen. Enligt Dwyer går den sociala reproduktionen av staten ännu längre för att säkerställa den biologiska reproduktionen. Staten förordar "policing of personal bodily boundaries in order to secure the nation's integrity"²². Samtidigt vill man undvika att direkt ingripa i det som skulle kunna anses tillhöra "den privata sfären" och anstränger sig för att underställa befolkningspolitik den politiska och ekonomiska sfären istället för att förknippa den med sexualiteten.

2.2 Moderskap

Att befolkningspolicyn har kunnat separeras från sexualiteten beror, till stor del, på tillgången till preventivmedel. Pollack menar att tillgången till preventivmedel inte har haft någon positiv effekt utan har istället bidragit till att kvinnorna har svårare att säga

¹⁹ Lister, 1997:69ff

²⁰ Yuval-Davies, 2002:80

²¹ Dwyer, 2000: 27

²² Dwyer, 2000: 27

nej till att ha sex samtidigt som de blir ansvariga för att inte bli gravida²³. Reproduktionen har blivit kvinnans ansvar medan sex är någonting som skall finnas för båda könen.

Homans tror inte heller på kvinnornas reproduktiva frigörelse. Hon skriver att "[m]ale control over reproduction is maintained at the individual level by the power men have over women, and at an institutional level through cultural practices and patriarchal ideology which shapes the way that all institutions in our society are organised"²⁴. Denna institutionella påverkan finns på tre nivåer: statligt anställda och deras strategier, statlig politik och institutioner samt statens definition av politik. Själva strukturen i en stat finns till att bevara maktförhållanden. De etablerade strukturerna syftar till att kontrollera befolkningen samtidigt som man konserverar patriarkala strukturer i familjen och samhället.²⁵

Reproduktion, liksom moderskap för kvinnor, är inte något fritt val. Det handlar inte om att kvinnorna inte har några val alls utan att deras val är begränsade. Moderskap är socialt obligatoriskt även i de samhällen där det råder en strikt barnbegränsningspolitik²⁶. Även om dagens kvinnor föder färre barn än tidigare, föder de allra flesta kvinnor barn.

Den biologiska förmågan att få barn bör skiljas från själva aktualiteten att få barn, dvs fertiliteten. Eftersom denna skiljelinje existerar blir fertiliteten, själva aktualiseringen av förmågan, ett socialt fenomen eftersom andra omständigheter förutom de biologiska bestämmer hur många barn man har. Enligt Klein är fertiliteten "social barometer of the relative desirability and cost of children, registering people's responses to changing social and economic conditions"²⁷. Yttre faktorer skapar olika omständigheter efter vilka kvinnor och män fattar sina reproduktiva beslut. Även McDonald håller med om detta

²³ Polack, 1985: 64

²⁴ Homans, 1985: 2

²⁵ Pollack, 1985: 66

²⁶ Hanmer, 1997: 357

²⁷ Klein, 1984: 48

och anser att hög fertilitet är vanligtvis socialt förordnad och inte ”naturlig”. Den stöds av en etablerad syn på familjen som kärnan i samhället och företräds vanligtvis av religionen²⁸.

Den biologiska delen av moderskapet slutar för de flesta kvinnor när amningsperioden är slut. Det biologiska beroendet av modern tar då slut och vem som helst kan ge barnet omsorg. Den sociala normen är dock att just barnens biologiska föräldrar, och specifikt modern, skall göra detta. Det sociala moderskapet i västra Europa till exempel delas idag med statliga institutioner. Barnen lämnas på dagis, dagmammor, fritidsverksamhet, skolor, läger o s v. Staten, genom sin politik, skapar former för uppfostran och omhändertagande. Den politik som råder i staten ger också uttryck för det ideologiska moderskapet. Genom att anpassa policyn kan staten signalera om den vill ha stora eller små familjer, hur dessa ska bo, hur mycket och vilken undervisning barnen skall få o s v. Genom dessa signaler visas om kvinnan främst skall ses som moder, individ, arbetare eller något annat. Alla dessa roller kan finnas samtidigt men det finns skillnader i hur mycket de accentueras och hur de formas.

Hill Collins går ännu längre och påstår att moderskapet ses från statens håll som en väktarfunktion som garanterar en ”ren” nation. Denna syn medför att vissa mödrar anses vara bättre lämpade än andra och ”[b]ased on their racial, ethnic, social class and citizenship status, different groups of women encounter markedly different population policies”²⁹. Ett exempel är när kvinnor som är medborgare i en stat inte behöver betala för förlossningen till skillnad från kvinnor som inte är det, även i de fall då fadern är medborgare i samma stat. Detta visar att föräldraskap inte är samma; dels för olika kvinnor, beroende på deras medborgarskap, dels mellan män och kvinnor i samma stat. Majoritetens kvinnor, vanligtvis de önskvärda mödrarna, blir också nationens mödrar och uppmuntras att reproducera sig. Enligt Hill Collins märks det speciellt tydligt i USA där rollen av den perfekta modern endast kan nås av den vita medelklasskvinnan. Men hon

²⁸ McDonald 2000: 432

²⁹ Hill Collins, 1999: 119

påpekar att bilden måste nyanseras lite då inte alla från denna kategori kan anses som lika goda "mödrar". Lämpligheten som moder ligger i det sociala moderskapet som syftar till förmågan att insocialisera barnen i den nationella hierarkin och dess sociala komponenter³⁰. Dessa ideal reproduceras av staten, genom dess policy, och är ett sätt att gallra mellan de som är lämpliga och de som är olämpliga. Familjeförsäkringar, bidrag, statlig barnvård o s v är anpassade efter de lämpliga. Statens kontakt med de olämpliga mödrarna sker genom institutioner och övervakningssystem. I USA uppfattas, enligt författaren, de svarta kvinnorna som allra mest olämpliga och framställs som bidragsberoende och oaktsamma. Denna bild används som motpol till den vita modern från medelklassen.³¹ Foucault håller med att fertiliteten har blivit utsatt för högre grad av kontroll än tidigare. Den trend som framhävs är den ekonomiska insocialiseringen genom bidrag, subventioner och restriktioner samt ansvarsläggandet på par³². Genom att skapa detaljerade strukturer och tillgång till vissa föräldrar men inte andra skapar man ett system som slussar vissa individer igenom.

Att tillhöra den grupp av kvinnor som uppmuntras att bli mödrar innebär inte att de får endast fördelar. Hill Collins menar att det finns en viss ambivalens i detta, i och med att de vita medelklasskvinnorna, liksom alla mödrar, får sämre villkor när de väl blir mödrar. Mödraskapet innebär ett ökat beroende av männen och/eller staten på vilka kvinnor måste förlita sig för sin egen och barnets välfärd.

2.3 Makt

Foucaults stora bidrag till många olika ämnesområden har varit att erbjuda en annorlunda

³⁰ Hill Collins, 1999: 121

³¹ Hill Collins, 1999: 124

³² Foucault, 1978: 104f

bild av makten än vad som tidigare använts. Hos Foucault finns makten överallt, i olika former och hos alla aktörer. Makt är ”produced from one moment to the next, at every point, or rather in every relation from one point to another”³³. Han menar att makten existerar i relationer, inte i människor, institutioner eller ting. Foucaults idé om makt är att den “must be analysed as something which circulates, or rather as something which only functions in the form of a chain. It is never localised here and there, never in anybody’s hands, never appropriated as a commodity or piece of wealth”³⁴. Detta medför att alla har viss makt i sina händer och att denna maktposition kan skifta. Det som gör Foucaults maktbegrepp fascinerande är att alla parter i diskursen uppfattar den rådande maktutövningen som normal eftersom ingen är maktlös. Att ifrågasätta eller utmana den rådande maktfördelningen blir därmed svårt eftersom man har svårt att peka på vad det är som saknas.

Makten finns i dess utövning, den finns inte i de instanser som utövar den utan i effekter av den strategiska position som de har³⁵. Makten verkar genom att skapa möjligheter för vissa individer och svårigheter för andra; den skapar öppningar eller hinder för de människor som agerar inom diskursen. Hur detta fungerar kommer att beskrivas i avsnittet om disciplinering.

Samtidigt är det uppenbart att makten inte är symmetrisk. För staten innebär detta att makten dels inte är given, dels att makten hela tiden måste skapas och stärkas. Staten måste hela tiden befästa sina positioner. De underlättar för staten att den har en stark strategisk position vilket gör att de har många möjligheter att utöva makt. För Foucault är statens suveränitet endast en form som makten har antagit men som kan ändras med tiden. Makten är inte heller mållös, den utövas med ett syfte men ”this does not mean that it results from the choice or decision of an individual subject”. Maktens mål skapas och omskapas genom att attrahera och skapa stöd och slutligen forma system vars ”logic

33 Foucault, 1978:93

34 citerad från Radtke & Stam, 1994:4

35 Foucault, 2003:xii

is perfectly clear, the aims decipherable, and yet it is often the case that no one is there to have invented them, and few can be said to have formulated them”³⁶. Dess inriktning ligger i de relationer som den går igenom och som förstärker dess mål.

Foucaults utgångspunkt är att makten skapas genom produktion och kontroll av kunskap. Den som ”har” makten bestämmer påverkar hur kunskap skall reproduceras och hur den skall utnyttjas. I och med att kunskap inte är statisk blir också makten flytande vilket gör den svår att kontrollera.³⁷

Foucault presenterar en bred uppfattning om kunskap. För honom är även vaksinnat ”ett svårt, slutet, esoteriskt vetande”³⁸. Däremot menar Sawicki att Foucault inte omfattar all kunskap som värdefull. Enligt henne grundade Foucault en term för sådan kunskap: ”subjugated knowledge”³⁹. Denna står för former av erfarenheter, d v s kunskap, som nedvärderas i samhället. Den leder inte till makt eftersom den är inte erkän trots att den är en produkt av institutioner och normer i samhället, liksom all annan kunskap. För Foucault medför inte moderskap någon makt i sig eftersom det tillhör just denna underkuvade kunskapen. Sawicki visar inte hur denna term fungerar eller varför just mödrarnas erfarenheter är i någon mån underkuvade. Inte heller tar hon upp vad synen på olika värde på kunskap har på uppfattningen om makt. Detta är viktigt då kunskap och makt är beroende variabler hos Foucault.

Eftersom makt och kunskap hänger intimt ihop används kunskapen som ett sätt att skapa möjligheter eller svårigheter för aktörer inom en diskurs, som vi kommer att se av följande avsnitt.

2.4 Disciplin

Disciplineringen är ett sätt att påtvinga normalisering genom användning av kunskap.

³⁶ Foucault, 1978: 95

³⁷ Foucault, 2003: xiii

³⁸ Foucault, 2001:32

³⁹ Sawicki, 1991: 57

Förutsättningen för disciplineringen är övervakning d v s ackumulering av kunskap om människor och företeelser. Foucault har presenterat idén om ett övervakningssamhälle, Panoptikon, där övervakaren inte syns men kan se. Resultatet för de övervakade är att de känner tvång att uppföra sig vare sig övervakaren tittar eller inte. Själva vanan och okunskapen om övervakarens rörelsen hämmar personer från att göra någonting. Genom övervakningen får man kunskap som man överför till makt. Själva disciplineringen utförs av ingen och alla. Människor i allmänhet upptar idéerna och producerar dem vidare till andra tills det tas för vedertagen sanning. På det viset behövs inte längre en övervakare eftersom individerna övervakar sig själva och andra.

Moderskapet specifikt har blivit ett område där ”bättre” barn och ”bättre” mödrar eftersträvas⁴⁰. Genom att skapa nya normer för moderskapet, erbjuda lösningar på olika fertilitetsrelaterade problem och genom att framhäva kvinnornas identitet som mödrar kontrollerar man de sätt som kvinnorna kan vara mödrar på. Men det är gällande inte endast moderskap. Becker visar att ”[a]ll social groups make rules and attempt, at some times and under some circumstances, to enforce them”⁴¹. Normaliseringen fungerar alltså genom att separera de som är ”normala” från de som ”avviker”. Diskurser etablerar vad som faller inom vilka gränser men vid diskursförändringar omförhandlas även gränserna för det normala och det avvikande. När regler försöker efterlevas av mängden blir den som bryter dem en avvikare. Dessa regler och värderingar kan vara implicita eller explicita. De explicita, d v s de formella reglerna, eftertraktas och formas i hög grad av den politiska makten i en stat.

Att bestämma och påverka reglerna handlar i hög grad om hur mycket makt någon ”har”. Eftersom olika grupper i ett samhälle har olika värderingar och regler måste det till en kamp/förhandling över vilka regler som skall gälla. Beckers slutsats är att resultatet av dessa förhandlingar måste ses som politiska beslut eftersom det handlar om ”what rules are to be enforced, what behaviour regarded as deviant, and which people

40 Sawicki, 1991: 85

41 Becker, 1963:1

labelled as outsiders”⁴². Han vill alltså bredda begreppet politiska beslut till att gälla även när vardagliga omförhandlingar tar plats. När människor diskuterar vad som är normalt och inte är av stor betydelse för hur framtiden kommer att gestalta sig.

Anpassningen till rådande regler innebär dock inte att samma regler gäller för alla. I med att staten tillämpar reglerna olika för olika grupper av individer under olika perioder skapas skillnader. Precis som Foucault innebär detta att makten bäst kan studeras vid marginalen. Där det ”normala” och det ”avvikande” möts kan man se hur makten kolliderar och manifesteras. Denna diskussion motsvarar diskussionen om de önskvärda mödrarna samt deras negativa pol, de oönskvärda. Vissa kvinnor uppmuntras till att reproducera sig medan andra stötter på begränsningar vid samma beslut.

2.5 Sammanfattning

Kvinnors medborgarskap i en stat påverkas av det faktum att de kan bli eller är mödrar. I egenskap av mödrar blir kvinnorna utsatta för politik som syftar till att säkerställa statens reproduktion. Detta ställer krav på den biologiska, sociala och ideologiska reproduktionen. Genom att använda sig av kunskap, den disciplinära makten, lyckas staten få kvinnor att medverka till detta. Samtidigt förhåller sig inte alla mödrar på samma sätt till statens maktutövning och staten förväntar sig inte detta eftersom den inriktar sin politik på olika sätt till olika grupper.

42 Becker, 1963:7

3 Den traditionella bilden av moderskap

Den officiella iranska bilden är att familjen bildar den minsta byggstenen i samhället. Redan i inledningen till konstitutionen står det att ”family is the fundamental unit of society”⁴³. Samma definition finns inskriven i artikeln 10. Detta innebär inte att individen saknar rättigheter men de är vanligtvis kopplade till den roll denna individ spelar inom familjen.

Idén att familjen är den centrala och den minsta grundstenen i ett samhälle finns även i andra stater. Den har använts och används som symbol både för nationella men också religiösa värderingar.⁴⁴ På grund av detta är det svårt att ändra på uppfattningen om familjens betydelse för staten. Det skall också nämnas, även om uppsatsen inte kommer att fördjupas i detta, att familj inte betyder samma sak överallt och att moderskap därmed innebär olika saker på olika ställen.

Enligt konstitutionen hjälper den traditionella familjesynen kvinnorna att undvika objektifieringen och gör att de slipper utnyttjas som varor. Den iranska familjesynen ”recovers [woman's] momentous and precious function of motherhood and of rearing human beings”⁴⁵. Det är statens ansvar att ” provide the necessary facilities for the realization of this goal”⁴⁶. Moderskap framförs som ett prioritet för kvinnor och som ett

⁴³ *The Constitution of the Islamic Republic of Iran*, 1997:15

⁴⁴ Eickelman & Piscatori, 1996:84

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ Ibid.

viktigt mål för staten. Mehryar, Roudi m fl påpekar att kvinnorna i Iran har tidigare blivit uppmuntrade att föda så många barn som möjligt och då helst pojkar. Barnlöshet eller oturen att inte få en pojke kunde anses vara skäl tillräckligt för en skilsmässa.⁴⁷

Utav 177 artiklar i konstitutionen, vänder sig en, artikel 20, direkt till kvinnor. För att kvinnan ska uppnå ”comprehensive rights of women” har man satt upp fem mål att sträva efter. Det första är en etablering av en bra miljö för kvinnornas personliga tillväxt, den andra är: ”*protection of all mothers, particularly during pregnancy and childbearing, and the protection of children without guardians*”⁴⁸. Det tredje målet är etablering av kompetenta domstolar som skall skydda och bevara familjen. Det fjärde är en speciell försäkring för änkor, gamla kvinnor och kvinnor utan medel. Mål nummer fem är: ”*awarding of guardianship of children to worthy mothers, in order to protect the interest of children, in absence of a legal guardian*”⁴⁹. Klart är att den neutrala formen ”legal guardian” här syftar på fadern som har automatisk förmyndarskap över barnen. Kvinnorna måste visa sig vara värda föräldraskapet för att bli förmyndare till sina barn. Före 2003 innebar detta att kvinnan kunde få förmyndarskap om fadern ansågs vara olämplig. Efter 2003, har mödrarna delat förmyndarskap över sina barn, av båda kön, upp till 7 års ålder.⁵⁰

Den iranska staten har en ovanlig konstruktion som innebär att den högste religiöse ledaren samtidigt är den politiskt högste figuren. Ayatollah Ruhollah Khomeini, som var den högste ledaren fram till sin död 1989, uttalade sig ofta om kvinnans ställning och om moderskap. I hans texter upprepas huvudbudskapet att kvinnorna har ansvar för “rearing and training true human beings”⁵¹. Nedan finns olika sorts argument som återkommer i hans tal och, för enkelhetens skull, har de blivit grupperade. Vissa argument är ständigt

47 Mehryar, Roudi m f., 2000

48 *The Constitution of the Islamic Republic of Iran*, 1997:36

49 *The Constitution of the Islamic Republic of Iran*, 1997:36

50 NRW

51 Khomeini, 2001:107

återkommande och citaten har valts med tanke på representativitet.

Kvinnor framställs som unika varelser som har ansvar för uppfostran av sina barn. Fadern är inte lika förekommande som uppfostrare. Khomeini säger till exempel att: "One night of a mother's life with her child is worth more than a lifetime of a dedicated father's"⁵².

Respekt för mödrar hänger samman med hur de uppfostrar sina barn:

- "Mothers are the source of all blessing, but if, God forbid, they bring their children up badly, they become the source of all evil"⁵³.
- "Since in the beginning these children are raised in your care, you are the ones responsible for their actions"⁵⁴

Khomeini framför en bild av familjen där modern uppfostrar barnet medan fadern skyddar det. Om vi beaktar från föregående avsnitt att modern endast har förmyndarskap över barnen till dess att de är sju blir moderns roll kort i barnets liv. Den rätta barnuppfostran har en direkt koppling till ett gott samhälle:

- "[C]hild that is produced from these two people will be virtuous individual in the society and righteousness will reign throughout the world"⁵⁵.
- "Rear strong children for the future of our country. Your laps are like schools in which strong youth should be raised. Seek to acquire highest virtues so that in your care your children will also acquire them"⁵⁶.
- "[Y]ou have the duty of nurturing virtuous children in your care to hand over to society"⁵⁷
- "If you hand over one committed, virtuous child to society you may see that one day he

52 Khomeini, 2001:111

53 Khomeini, 2001:53

54 Khomeini, 2001:109

55 Khomeini, 2001:102

56 Khomeini, 2001:108

57 Khomeini, 2001:110

is one who reforms society”⁵⁸

Barnen som uppfostras rätt kommer att vara samhällets stöttepelare. De goda egenskaperna ska barnet lära sig av modern vilket betyder att hennes ansvar ligger längre bort i framtiden än de sju år som hon är förmyndare för barnet. Khomeinis tal bekräftar den traditionella bilden av modern som den goda uppfostraren som skall respekteras eftersom hon offerar sig för barnen. Efter Khomeinis död har Ali Hossayni Khamenei tagit över som den högste ledaren. Enligt honom är ”[w]omen naturally responsible for the greatest works of creation. The principle works of creation such as procreation and bringing up children are in the hand of women.”⁵⁹ Vidare står det: ”For instance, when there is a father and a mother with a child: although the child is that of both but the child has more responsibility towards the mother .The mother has more right to the child and the child has a heavier responsibility towards the mother.”⁶⁰ Modern har alltså större rätt till barnen enligt denna utsaga. Det förklaras inte vidare vad detta innebär men man kan sluta sig till att moderns ska ha större påverkan på barnet, dess uppfostran och framtid. Khamenei citerar också en hadith vars slutsats är att ”the woman has a greater right in the family” för att kvinnorna har större ansvar.⁶¹ Trots att det saknas direkt förklaring kan man sluta sig till, med utgångspunkt i det tidigare uttalandet, att det större ansvaret hänger ihop med barnfostran. Denna bild av kvinnan som den omsorggivande modern som skall verka genom sin familj är inte oväntad. De religiösa traditionerna brukar betona denna bild av kvinnor och av familjen som samhällets grund.

Den traditionella metoden av barnbegränsning som använts flitigt i Iran under

58 Khomeini, 2001: 116

59 <http://www.leader.ir/langs/EN/index.php>

60 <http://www.leader.ir/langs/EN/index.php>

61 <http://www.leader.ir/langs/EN/index.php>

historien är coitus interruptus, d v s avbrytet samlag. Denna metod är det väldigt få religiöst lärde som sätter sig emot. Moderna preventivmedel finns det däremot lite mer debatt kring. Khomeini var inte emot användandet av olika preventivmetoder. Han sa redan 1979 att "[p]revention of pregnancy is not forbidden. As long as it is done with the consent of the couple, does not expose them to any harm, or require action inconsistent with religion, it is permissible."⁶² Andra religiösa ledare, som ayatollah Najfi Marashi och storayatollah Mahallati från Shiraz, även de gav sitt tillåtelse om ingreppen inte leder till fysisk skada. Storayatollah Mahallati gav sitt stöd redan 1967.⁶³ Ayatollah Beheshti, som var en av utsände till den islamiska konferensen om befolkningspolicy 1971, uttryckte sig positivt både om sterilisering och om att utföra aborter upp till fyra månaders graviditet.⁶⁴ Aborter har inte blivit lika accepterade av andra religiöst lärde men hans exempel visar att det finns olika uppfattningar om vad som ska vara tillåtet. Idag är abort tillåten om moderns liv är i fara eller om fostret är handikappat. Tillstånd från både modern och fadern måste dock finnas och en läkare måste bekräfta med intyg.⁶⁵

Inte alla är har samma åsikt om barnbegränsningen som man kan läsa i storayatollah Muhammad Shirazis bok om familjeförhållanden. För honom är idén främmande och menar att preventivmedel kommer att "drive Muslims to decline"⁶⁶. Han kopplar denna fråga till icke- muslimska företeelser och vill inte att den skall vara tillåten då "every new infant is a new intellect, a new arm and a new step forward."⁶⁷ Att Iran har en offentlig linje innebär inte att det inte finns andra sätt att se på moderskap. Det pågår naturligtvis diskussioner och blandningar av olika åsikter men den dominerande

62 Mehryar, Roudi m fl

63 Mehryar m fl, 2007:355

64 Mehryar m fl, 2007: 355

65 Mehryar m fl, 2007:357

66 Shirazi, 2004: 43

67 Shirazi, 2004: 45

inställningen har varit den som har framförts av staten och som är då intressant för denna uppsats.

4 Befolkningspolitik

4.1 Före och efter revolutionen

Det är viktigt att tydliggöra hur den iranska befolkningspolitiken ser ut i praktiken. Anledningar till detta är att befolkningspolitik kan se olika ut från stat till stat beroende på vilka moment stater väljer att inkludera i denna. I Irans fall består befolkningspolitiken av: a) reproduktiv hälsovård och b) familjeplaneringsprogram, detta består i sin tur av rådgivning och preventivmedelsutdelning.

Sedan början på förra århundradet har Iran haft en hög befolkningstakt. Redan 1967 satte man igång en befolkningspolitik och bildade ett Råd för familjeplanering (Council of Family Planning) som placerades under Hälsoministeriet. Målet med politiken var "betterment and promotion of the physical, mental and socio-economic welfare of the family"⁶⁸. Från mitten av 1970- talet ändrades detta till att inriktas på den socio-ekonomiska utvecklingen. Skiftet var alltså från en familjeorienterad politik till en som inriktade sig på de samhällsliga effekterna. Resultatet blev ett försök att sänka befolkningsökningen från 3,1 procent 1971, till 2 procent 1978. Ambitionen medförde att vissa direktiv fick ändras och 1976 lättade man upp lagstiftningen kring abort och

⁶⁸ Aghajanian, 1995

sterilisering.

Man introducerade en del grundläggande information om familjeplanering på universitet och högskolor. och man försökte göra preventivmedel tillgängliga för den stora massan genom olika kanaler samtidigt som man försökte höja det allmänna medvetandet genom att köra stora reklamkampanjer. Befolkningspolitiken, under shahens tid, sökte aldrig stöd från religiöst håll. Detta trots att det inte fanns något uttalat motstånd, från de allra flesta håll, mot barnbegränsningsmetoder.⁶⁹

Efter revolutionen upplöstes familjeplaneringsrådet men Mehryar, Roudi m fl skriver att Khomeini var i grunden positiv till befolkningspolitiken.⁷⁰ Trots detta stöd tillsköt man inte pengar och vissa delar fick avvecklas. Det som återstod, d v s vård av gravida kvinnor, övertogs av familje- och hälsokliniker. Den nya regeringen förbjöd också abort helt och hållet och tog bort lagen till skydd av familjen (Family Protection Law) som införts 1967.⁷¹

Under Iran- Irak kriget var befolkningspolitiken överhuvudtaget inte på agendan. Istället uppmuntrade staten till stora barnkullar. Fler medborgare betydde fler soldater. För att uppmuntra större familjer gav man lika stora ransoner till alla familjemedlemmar, oavsett åldern vilket kunde göra stora skillnader under de knappa åren.⁷²

Befolkningen började räknas först 1956 och sen en gång varje decennium. Tabellen visar på vilket sätt befolkningen, födelsetalen och fertilitetsnivån har hängt samman under tre decennier.

Indicators	1966	1976	1986
Population size (millions)	25.7	33.7	49.4

⁶⁹ Mehryar, Roudi m fl. 2000

⁷⁰ Mehryar, Roudi m fl, 2000

⁷¹ Kian, 1997: 76

⁷² Mehryar, Roudi m fl, 2000

Crude birth rate	49.0	42.7	47.6
Total fertility rate	7.7	6.3	7.0

Källa: Aghajanian, 1995

När man under 1986 gjorde en folkräkning upptäckte man att befolkningen hade växt med 15 miljoner trots svåra förluster under kriget med Irak.⁷³

I februari 1988 höll premiärministern ett tal där befolkningsfrågan togs upp som ett interventionsområde. I mars samma år upprättades en kommitté, från Budget- och Planeringsministeriet, som skulle titta på frågan och anordna en konferens om problematiken. Hälsoministern kunde berätta efter konferensens slut att befolkningspolitiken åter skulle sättas i bruk och uppmuntrade kvinnorna att söka hjälp i hälsokliniker.⁷⁴ I december 1988 medgav det Högsta rådet, som består av den religiösa ledaren och invalda politiker, att det inte fanns några islamiska invändningar mot den planerade politiken. Khomeini uttalade sig positivt om födelsekontroll, så länge den: "(a) inte skadade mödrarna och barnen, och (b) exkluderade abort".⁷⁵ När man tagit allt detta i hänsyn satte man upp tre mål för politiken: "(a) uppmuntra en väntetid på 3-4 år mellan graviditeter, (b) avråda graviditet hos kvinnor under 18 och över 35 år, och (c) begränsa antalet barn till tre per familj."⁷⁶ Regeringen fick igenom en befolkningspolitiken i december 1989.

Från början fick man dock ingen extra budget för dessa åtaganden utan medel avsatta för andra program skulle användas. I januari 1992 fick programmet ca 50 miljoner rial, ca

⁷³ Kian, 1997: 81

⁷⁴ Aghajanian, 1995

⁷⁵ Aghajanian, 1995

⁷⁶ Kalantary citerad i Aghajanian, 1995

US\$715,000. Fram till mars 1992 hade man redan spenderat \$17 miljoner. Iran skrev under ett avtal med Världsbanken 1993 som skulle löpa under fem år och som gav Iran pengar till två saker: en utökning av den primära hälsovården med inriktning mot reproduktiv hälsa, och befolkningspolitiken. Politiken inriktades på anskaffande av moderna preventivmedel och på att stärka Ministeriet för hälsa och medicinsk utbildning i dess roll som informatör.⁷⁷

I juli 1991 beslöt man att ett fjärde barn inte skulle erbjuda lagstadgade rätten till tre månaders betald föräldrapenning eller barnbidrag⁷⁸. 1992 infördes lättnader för genomförandet av abort, detta trots att Khomeinis var uttalat emot aborteer. Man menade att ett foster, vars själ inte har hittat sin boning, kan aborteras om det föreligger risk för mammans liv⁷⁹. 1993 antogs en ny lag som reglerade barnbidrag samt föräldra- och graviditetsledighet. Information om befolkningspolitiken och barnhälsa skulle också finnas med i undervisningen av alla barn och man skulle erbjuda kurser i familjeplanering på universiteten. Till slut skulle man också få ut information om politiken ut genom olika mediekanaler.⁸⁰

Staten har satsat på mobila kliniker och har idag ca 15 000 hälsohus där man kan få information om familjeplanering och tillgång till preventivmedel tillsammans med annan primärvård. Nästan alla är uppbyggda efter 1990. Allt som allt når man ut till fyra femtedelar av Irans rurala befolkning⁸¹.

Iran är det enda landet i regionen som har en statligt ägd kondomfabrik. Preventivmedel och kondomer har tillhandahållits till gifta kvinnor i barnafödande ålder, även Norplant och preventivsprutorna Depo- Provera finns tillgängliga. Ytterligare ändringar i abortlagen skedde i april 2005. Tidigare var det tillåtet med abort om kvinnas

77 Världsbanken, 1993

78 Afshar 1999: 61, Aghajanian, 1995

79 Omid 1994: 203

80 Mehryar, Roudi m fl, 2000

81 Larsen, 2001

liv var i fara men nu utökade man det till att gälla även när fostret ar fysiskt eller psykiskt handikappat. Som tidigare beskrivet måste man dock ha föräldrarnas tillstånd och ett intyg från läkaren.⁸²

En befolknings- och hälsoundersökning, som genomfördes 2000, visade att fertilitetsnivån har sänkts till 2,1 barn per kvinna och befolkningsökningen låg på 1.2%.⁸³

4.2 Rapporter

Överlag framstår den iranska staten som tillfredsställd med befolkningspolicyns utveckling. Man uppfattar befolkningstaktens nedgång “at an exceptional and possibly by international standards, unprecended speed”⁸⁴. De är även positiva inför framtiden och man planerar för [”i]ncrease in the number of pregnant women trained”, [i]ncrease in number of IVF units for treatment of infertility”, ”[p]romotion of services offered”, [e]xtending post- delivery care coverage”, o s v.⁸⁵ Planer på förbättringar och ökningar av olika åtgärder finns i stor mängd. Det framförs en bild av vitalitet och framtidshopp inför programmens fortsatta tillämpning trots att man menar att man har uppnått målen med politiken d v s en stabil låg fertilitetsnivå.

Enligt rapporten täcker befolkningspolitiken ca 90 procent av de rurala områdena och 100 procent av den urbana⁸⁶. Trots de goda resultaten uppmuntras det till “proactive

82 Mehryar m fl, 2007:357

83 MDGr

84 ICPD at 10, 2005:13

85 ICPD at 10, 2005:13ff

86 ICPD Report, 2005:60

family planning services” när man planerar för framtiden. Rapporten menar att “there are still marked differences in the level of fertility between urban and rural areas as well as between provinces”⁸⁷. Det implicerar att befolkningspolitiken inte har haft framgång med vissa befolkningsgrupper och att man ska försöka anpassa sina metoder. FNs Befolkningsfond, som tar bistår med pengar och kompetens i befolkningsfrågor har varit närvarande i Iran från början på 1990- talet, koncentrerade sitt program i fem provinser under den sista delen av 1990- talet men det framgår inte vilka de var.⁸⁸

Familjeplaneringsprogrammet består av tre delar: *Pre- marital service-* inkluderar all information som ges till olika grupper av individer såsom soldater, studenter o s v före äktenskapet. *Marital Service-* är obligatoriska kurser för alla par som skall gifta sig. Ämnen som tas upp är familjeplanering, graviditet och amning samt och information om könsjukdomar. *Post- marital services-* är rådgivning under äktenskapets gång som innebär två saker: familjeplaneringsrådgivning samt preventivmedelsrådgivning.⁸⁹

Tillgång till preventivmedel är viktig för hur individer fattar sina beslut kring sexualvanor och reproduktivitet. Tyvärr är diskussionen kring preventivmedel knapp i rapporterna. Det nämns att olika alternativ finns: ”pills, IUD, injectables, Norplant, tubectomy, vasectomy and condoms”. Abort är tillåten under vissa förutsättningar men vård efter en utförd abort är tillgängliga för alla som söker den.⁹⁰ Preventivmedlen erhålls gratis men det problematiseras inte att preventivmedel delas ut endast till gifta par.

87 ICPD at 10, 2005:15

88 United Nations Population Fund, Country Programme for the Islamic Republic of Iran

89 ICPD at 10, 2005:59f

90 MDGr

Ogifta personers reproduktion erkänns inte av staten. Alla program och åtgärder, förutom viss rådgivning, riktar in sig på gifta personer. Trots detta uttryckte två rapporter intresse för att veta mer om ungdomars attityder om reproduktiv hälsa. Man försöker också att tackla frågan genom informella informationskanaler.⁹¹ Samtidigt skriver Mehryar m fl att hälsoarbetarna ibland låter bli att ställa frågan om det äktenskapliga status just för att kunna behandla personer som de annars inte haft kontakt med.⁹²

Iran har haft mycket samarbete med internationella organisationer inom befolkningskontroll. De har hjälpt till med “[f]unding the research, publication of reference material for the programme as well as national reports, not to mention long-term joint programmes” och inköp av preventivmedel⁹³. Detta har inneburit att de involverade internationella organisationerna har kunnat samla på sig kunskap om den iranska befolkningsfrågan. Den iranska staten har uppmuntrat forskning om reproduktiv hälsa och familjeplanering för sin egen del.

Frivilliga hälsoarbetare har också en viktig roll att fylla. Upp till 50 000 personer, kvinnor, arbetar för Hälsoministeriet med familjeplaneringen. Dessa kvinnor arbetar ideellt och täcker mellan 30 till 50 hushåll där de erbjuder information om befolkningspolitiken liksom viss reproduktiv- och postnatal vård⁹⁴.

En oväntad upptäck var att den iranska staten fokuserar väldigt mycket på amning. Denna uppmärksammar amningsdagen i samarbete med Society of Breast-Feeding Promotion. Staten står bakom workshops om amning, ger ut utbildningsfilmer, böcker och häften om ämnet, ger intervjuer i radio och television som uppmuntrat amning. Man övervakar också de bolag som tillverkar barnmat med syftet att förhindra olaglig tillverkning.⁹⁵ Åtgärder inom detta område är främst inriktade på den rådgivande rollen.

91MDGr

92 Mehryar m fl, 2007:359

93ICPD at 10, 2005:62

94 ICPD Report, 2005:62

95 NRW, 2005

Själva fascinationen med amningen kunde vara resultat av flera olika omständigheter. Målsättningen av dessa olika insatser är att mödrar uppmuntras att amma sina barn längre. Amningen är en del av det biologiska moderskapet och när denna avslutas tar det biologiska moderskapet slut. Att sätta stort fokus på amningen kan vara ett sätt att ta tillvara på moderskaps- aspekten i en annars tekniskt inriktad politik.

Befolkningspolitiken framställs som en framgång av alla rapporter. Enligt ICPD rapporten var befolkningspolicy en framgång och förklarar den med två faktorer: dels var befolkningen redan bekant med familjeplaneringsprogrammen, dels låg informationens fokus på barnens utbildning och hälsa liksom på ökad livskvalité för familjen⁹⁶. Denna slutsats delas inte av alla. Mehryar, Roudi m fl anser att befolkningspolicyn inte haft mycket påverkan på den sänkning som faktiskt skedde. De iranska medborgare var redan i början på 1980- talet positiva till färre antal barn trots att staten uppmuntrade till större barnkullar⁹⁷. Befolkningspolicyns genomslag skulle i så bero på att den sammanföll med en redan existerande tendens hos en del iranska medborgare. Det som var befolkningspolicy däremot har lyckats med är att etablera ett religiöst stöd för de olika metoderna samt att göra preventivmedel tillgängliga för den stora massan (gifta) personer. ⁹⁸

Rapporterna är torra till språket och man berör inte religionen på något sätt eller använder sig av ett religiöst färgat språk. Moderns roll, eller faderns för den delen, kommer inte upp och inte heller hur barnen skall vara. Rapporterna är inte färgade av den ideologi eller det målände språket som annars märks när den iranska traditionella bilden framträder. De är istället anpassade till de internationella normerna.

⁹⁶ ICPD at 10, 2005:13

⁹⁷ Mehryar, Roudi m fl, 2000

⁹⁸ Mehryar, Roudi m fl, 2000

5 Irans befolkningspolitik och dess effekter på konstruktion av moderskap?

5.1 Avslutande diskussion

Medborgarskap handlar om den formella relationen mellan stat och de individer som bor i staten liksom mellan olika grupper och staten. Förhållandet påverkas direkt genom de val och krav som medborgarna framför samt genom den politik som staten tar och inför. Befolkningspolitik är en viktigt instrument av flera skäl: den reglerar statens fortsatta existens och på vilka villkor denna skall gå till. Befolkningspolitiken är också ett direkt ingrepp i det som man skulle kunna definiera som privat sfär, nämligen beslut om man skall och hur många barn man skall ha. Om man ser på befolkningspolitiken ur den synvinkeln är det tydligt att privat/offentlig gräns inte existerar. Statens politik stannar inte utanför hemmets väggar. Detta står i kontrast till den traditionella beskrivningen av moderskap. Visserligen påvisas moderns ansvar i att uppfostra barnen för att de ska bli goda medborgare men familjen, den privata sfären, står kvar som en institution. Samtidigt som staten erkänner privat/offentlig distinktion i sina uttalanden gör den inte det i praxis.

Den traditionella synen på moderskap blandar moderns biologiska roll med sociala roll d v s den sociala föräldern som skall uppfostra barnen till samhällets stöttepelare. Foucaults idé om underkuvat kunskap utgår ifrån att moderskap skapar sådan kunskap som inte uppskattas inom samhället och som därmed inte leder till makt. När man tittar på de officiella beskrivningar av moderskap visar det sig att mödrar värderas mest som uppfostrare. Det är i egenskap av denna roll/ relation som de har makt eftersom de uppfostrar morgondagens medborgare.

Det sociala moderskapet syftar till förmågan att insocialisera barnen i den nationella hierarkin och dess sociala komponenter, i det iranska fallet blir religionen en viktig

faktor⁹⁹. Uppfattningen om vad som skall anses vara det ideala sociala moderskapet reproduceras av staten, genom dess politik, och är ett sätt att gallra mellan de som är lämpliga och de som är olämpliga. Ett exempel är att man inte ska ha fler än tre barn. Genom att ta bort stödet för fler barn signalerar man att dessa mödrar har misskött sin uppgift och sätter dåligt exempel för andra. I rapporterna påpekas det att befolkningspolitiken har inte haft samma framgång i alla provinser vilket innebär att det finns grupperingar som motstår statens riktlinjer.

Den traditionella synen på moderskap, det sättet religiösa ledare talat om den, utgår ifrån ett symboliskt språk. Moderskap beskrivs i idealistiska termer med hänvisningar till moderns godhet och uppfostrar rollen. I enighet med Eickelman och Piscatoris slutsatser blir framställningen av moderskap en symbolproduktion. Detta är inte alls fallet när man tittar på det språkbruk som finns i rapporterna när man beskriver befolkningspolitiken. Språket är torrt och saknar referenser till religionen.

Moderskap är ett fält som fortfarande beskrivs i samma traditionella tappning till skillnad från befolkningsfrågan som glidit, från familjefrågor, till hälsofrågor. Detta innebär att man kan skapa nya symboler och nya sätt att tala om det området.

Preventivmedelsanvändningen har vanligtvis kopplats samman med välfärd och förbättrad hälsa för familjer eftersom den står för valfrihet. I Iran har den reproduktiva vården, liksom utbuder av preventivmedel, gått genom primärvården och införlivade andra reproduktiva områden förutom fertilitet, exempelvis könssjukdomar, har man kunnat nå till olika grupper.¹⁰⁰ Olika preventivmedel vänder sig dock till olika grupper av kvinnor. Vissa "riskgrupper" markeras och erbjuds de preventivmedel som innebär ingrepp i det kroppsliga. Till den mest allvarliga sorten hör sterilisering till. I slutet på 1990 talet har ca 220,000 iranska män genomgått en vasektomi. Detta kan man jämföra med kvinnlig sterilisering som ligger på 28 procent¹⁰¹. Genom att erbjuda preventivmedel som befolkningspolitisk åtgärd finns det risk att skärma av sexualiten från

⁹⁹ Hill Collins, 1999: 121

¹⁰⁰ Mehryar, Roudi m fl, 2000

¹⁰¹ Larsen, 2001

befolkningsfrågan. Användandet av preventivmedel blir en fråga om politiska mål istället för egna val. Sexualitet tas varken upp i rapporterna eller i annan litteratur när man talar om befolkningsfrågor.

Befolkningspolitikens mål var från början koncentrerade på mödrars och barnens hälsa. Efter ett tag ändrades dock inriktningen mot att rådgivning och familjeplanering trots att hälsoaspekterna har stannat kvar och moderns hälsa står högt på agendan.”¹⁰² Detta visar på en ändring i hur man uppfattar problemet. Från att ha satsat mer på den reproduktiva hälsovården gick man över till utbildningsområdet.

Befolkningspolitiken har en kunskapsgenererande inriktning. Rapporterna visade också att de utländska institutionerna hjälpte till att samla in information. En stor del av den internationella satsningen har gått ut på att ge kurser för professionella personer som arbetar med familje- och befolkningsfrågor. Det som de lär ut måste vara godkänt av den iranska staten. Kurser, på olika nivåer, erbjöds till unga personer som kommer i kontakt med dem genom skolor, kurser, militären och kliniker. Syftet med den obligatoriska närvaron är att de har samma utbildning inom dessa ämnen och att människorna delar samma förståelse om dem. Det är genom övervakning och kontroll av kunskap som staten kan förvisa sig om medverkan till att få befolkningspolitiken igång. Vid varje tillfälle då staten håller i kurser transporteras kunskapen vidare och reproduceras. Till slut, enligt Foucaults idé, blir denna kunskap allmängiltig och antas för sanningen.

Vad innebär allt detta för den traditionella syn på moderskap som de försöker få ut till medborgarna? Hög fertilitet går vanligtvis hand i hand med en traditionell syn på familj och moderskap och just därför är det intressant när man försöker förena denna med en låg fertilitet. Befolkningspolitiken var och är ett politiskt redskap vars mål är att förbättra livet för iranska medborgare samtidigt som de effekter som denna leder till inte motsvarar fullt ut den traditionella bilden.

Under teoriavsnittet ville jag visa att befolkningspolitikens utseende spelade roll för hur det ideologiska moderskapet såg ut. Genom den politik som staten förde visade man i praktiken hur mödrarna skulle vara: många, få, välutbildade, stanna hemma, ge sig ut på

102 MDGr

arbetsmarknaden eller något annat. Oavsett vilken propaganda som man annars kom ut med, i detta fallet hur den traditionella synen på moderskap ser ut, visar den statliga politiken vad som egentligen är meningen ska ske.

5.2 Vidare forskning

Det hade naturligtvis varit givande att utföra en omfattande fältstudie och se hur kvinnorna själva uppfattar moderskapet. De etniska, religiösa och kulturella diskurserna kan ha stor betydelse för vissa grupper i samhället. Det kan också vara av intresse att studera den urbana och den rurala mödrskapet eftersom de faktiska omständigheterna kan se olika ut.

6 Referensförteckning

Afshar, Haleh 1999. "The Impact on Global and the Reconstruction of Local Islamic Ideology, and an Assessment of its Role in Shaping Feminist Politics in Post-Revolutionary Iran" i Afshar, Haleh & Barrientos, Stephanie (red) *Women, Globalization and Fragmentation in the Developing World* 1999. MacMillan Press Ltd. London

Becker, Howard S. 1963. *Outsiders: Studies in the Sociology of Deviance*.

Bergström, Göran & Borelius, Kristina 2005. *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys. Andra upplagan. Lund. Studentlitteratur*.

Börjesson, M. 2003. *Diskurser och konstruktioner. En sorts metodbok. Lund. Studentlitteratur*.

Country Programme for the Islamic Republic of Iran. 2005. Programbeskrivning. United Nations Population Fund. 2005

Dwyer, Leslie K. 2000. "Nationalism, development and the politics of family planning in Indonesia" i Mayer, Tamar (red.), *Gender Ironies of Nationalism: Sexing the nation*, 2000. London. Routledge.

Eickelman, Dale F. & Piscatori, James 1996. *Muslim Politics*. New Jersey. Princeton University Press.

Foucault, Michel (översätt till engelska) 1978. *The Will to Knowledge; The History of Sexuality: I* London. Penguin Books.

Foucault, Michel 2001. *Vansinnets historia under den klassiska epoken*. Femte upplagan. Lund. Arkiv förlag.

Foucault, Michel 2003. *Övervakning och Straff*. Fjärde översatta upplagan. Lund. Arkiv Förlag

Greer, Germaine 1984. *Sex and Destiny; The Politics of Human Fertility*. London. Martin Secker & Warburg Limited.

Hanmer, Jalna 1997. "Women and Reproduction" i *Introducing Women's Studies: Feminist Theory and Practice*. Red: Robinson, Victoria & Richardson, Diane. Andra upplagan. London. Macmillan Press Ltd.

Hill Collins, Patricia 1999 "Producing the Mothers of the Nation: Race, Class and Contemporary US Population Policies" i *Women, Citizenship and Difference*. Red: Yuval- Davis, Nira & Werbner, Pnina. 1999. London. Zed Books Ltd.

Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn 1997. *Forskningsmetodik; Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Först publicerad 1991. Lund. Studentlitteratur.

Homans, Hilary, red. 1985. *The Sexual Politics of Reproduction*. Aldershot. Gower Publishing Company Limited.

Hoodfar, Homa 1994. "Devices and Desires: Population policy and Gender Roles in The Islamic Republic" publicerad i *Middle East Report*, nr:190. 1994

ICPD at 10. Country Report of the Islamic Republic of Iran 2005. Ministry of Health and Medical Education. 2005. Tehran

Jones, Kathleen B. 1998. "Citizenship in a Woman- Friendly Polity" i *The Citizenship*

Debates. Red: Shafir, Gershon 1998. Minneapolis. University of Minnesota Press.

Khomeini, Ruhollah. *The Position of Women from the Viewpoint of Imam Khomeini*. 2001. The Institute for Compilation and Publication of Imam Khomeini's Works. International Affairs Department. Tehran.

Klein, Ethel 1984. *Gender Politics*. Cambridge. Harvard University Press.

Lister, Ruth 1997. *Citizenship: Feminist Perspectives*. Hong Kong. MacMillan Press Ltd.

McDonald, Peter 2000. "Gender Equity in Theories of Fertility Transition" publicerad i *Population and Development Review*, vol 26, 2000. Population Council.

Mehryar, Amir H; Ahmad-Nia, Shirin & Kazemipour, Shahla 2007. "Reproductive Health in Iran: Pragmatic Achievements, Unmet Needs, and Ethical Challenges in a Theocratic System". Finns i *Studies in Family Planning*. Vol: 38, nr; 4.

Mehryar, Amir H; Roudi, Fazaneh; Aghajanian, Akbar & Tajdini, Farzaneh. 2000. "Repression and Revival of the Family Planning Program and its Impact on the Fertility Levels and Demographic Transition in the Islamic Republic of Iran". *Economic Research Forum (ERF) for the Arab Countries, Iran and Turkey. Working Paper 2022*. Cairo. ERF

Miller, Gale och Fox, Kathryn J. 2004. "Building Bridges: The possibility of analytic dialogue between ethnography, conversation analysis and Foucault" i *Qualitative Research: Theory, Method and Practice*. Red: Silverman, David. 2004. Andra upplagan. London. SAGE Publications.

Moghadam, Val 1989. "Revolution, the State, Islam and Women: Gender Politics in Iran

and Afghanistan” publicerad i *Social Text* , vol 22, 1989. Duke University Press.

National Report on Women's Status in the Islamic Republic of Iran. 2005. Center for Women's Participation (CWP). Tehran. Olive Leaf Publishing.

Neumann, Iver B. 2003. *Mening, Materialitet, Makt. En introduktion till diskursanalys*. Lund. Studentlitteratur.

Nicolson, Paula 1997. “Motherhood and Women’s Lives” i *Introducing Women’s Studies: Feminist Theory and Practice*. Red: Robinson, Victoria & Richardson, Diane. Andra Upplagan. London. Macmillan Press Ltd.

Omid, Homa 1994. *Islam and the Post- Revolutionary State in Iran*. Hampshire. MacMillan Press Ltd.

Radtke, H. Lorraine & Stam, Henderikus J., ed. 1994. *Power/Gender: Social Relations in Theory and Practice*. London. SAGE Publications Ltd

Sansarian, Eliz, 1992. “The Politics of Gender and Development in Islamic Republic of Iran” i *Women and Development in the Middle East and North Africa*. Red: Jabbra, Joseph G. & Jabbra, Nancy W. 1992. Leiden. E. J. Brill.

Sawicki, Jana 1991. *Disciplining Foucault; Feminism, Power and the Body*. London. Routledge, Chapman and Hall, Inc.

Sinding, Steven D. 2000. “The Great Population Debates: How Relevant are they for the 21st Century?”. *American Journal of Public Health*, December 2000, Vol.90, No 12.

Shirazi, Imam Muhammad 2004. *The Family in Islam*. Tredje upplagan. London.

Fountain Books.

The Constitution of the Islamic Republic of Iran. Printed 1997. Tehran. Department of Translation and Publication, Islamic Culture and Relations Organization.

The First Millennium Development Goals Report. 2004. Islamic Republic of Iran, MDGR Group.

Travers, Max 2002. *Qualitative Research Through Case Studies.* Först publicerad 2001. London. SAGE Publications Ltd.

Världsbanken 1993. “*Loan Agreement between Islamic Republic of Iran and International Bank for Reconstruction and Development. Primary Health Care and Family Planning Project*”. UNFPA's arkiv. Hämtad: 2007- 05- 08

United Nations Common Country Assessment for the Islamic Republic of Iran (CCA) 2003. United Nations. Tehran

United Nations Population Fund, Country Programme for the Islamic Republic of Iran. Fjärde programmet, 2005- 2009

Yuval- Davis, Nira 2002. *Gender and Nation.* Fjärde upplagan. SAGE Publications. London

Elektroniska resurser:

Aghajanian, Akbar 1995. "A New Direction in Population Policy and Family Planning in

the Islamic Republic of Iran", *Asia-Pacific Population Journal*, Vol. 10, No. 1 (1995), pp. 3-20 <http://www.un.org/depts/escap/pop/journal/v10n1a1.htm> Hämtad: 2006-11-21

Kahu, Ella och Morgan, Mandy; 2007. A critical discourse analysis of New Zealand government policy: Women as mothers and workers. Publicerad i : *Women's Studies International Forum* 30 (2007) 134–146.
http://www.sciencedirect.com.ludwig.lub.lu.se/science?_ob=MImg&_imagekey=B6VBD-4N7RDFX-2-3&_cdi=5924&_user=745831&_orig=search&_coverDate=04%2F30%2F2007&_sk=999699997&_view=c&_wchp=dGLzVzz-zSkWW&_valck=1&_md5=af9598d8c742f206e253cf2cf993512f&_ie=/sdarticle.pdf
Hämtad: 2007-05- 10, från ELIN, Lunds Universitets Elektroniska Bibliotek

Larsen, Janet 2001. "Iran's Birth Rate Plummeting at Record Pace: Success Provides a Model for Other Developing Countries". Earth Policy Institute.
www.earth-policy.org/Updates/Update4ss.htm Hämtad: 2006- 11- 28

The Office of the Supreme Leader, Ali Hosseyni Khanenei
<http://www.leader.ir/langs/EN/index.php>
Hämtad: 2007-08-02

World Population Policies 2005, (WPP2005) Copyright UN 2006. Finns på http://www.un.org/esa/population/publications/WPP2005/Publication_introduction.pdf Hämtad: 2006-11- 21